

Христина Андріївна Астапцева,
молодший науковий співробітник
відділу інформаційно-комунікаційних технологій
Інституту інформаційних технологій,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
(Київ, Україна)
ORCID: 0000-0003-1578-5747
e-mail: astaptseva@nbuv.gov.ua

ЕЛЯ ОЛЕСНИЦЬКА – МОДЕЛЬЄРКА, FASHION-ОГЛЯДАЧКА І РЕДАКТОРИНЯ МІЖВОЄННОГО ЛЬВОВА: МАТЕРІАЛИ ДО БІОГРАФІЇ

Мета роботи. Стаття присвячена дослідженню журналістської та редакторської спадщини львівської дизайнерки 1930-х років Елі Олесницької. Вперше до наукового обігу залучаються невідомі факти про її педагогічну, дизайнерську та публіцистичну діяльність, віднайдені в часописах із фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Також у статті представлені маловідомі біографічні факти про синів Елі Олесницької – Романа та Яромира Олесницьких. Значну увагу присвячено історії заснування та особливостям функціонування жіночої торговельно-промислової спілки «Труд» (1901–1939 рр.), кравецькою майстернею якої керувала Еля Олесницька. Розкриваються віхи співпраці Олесницької з редакцією часопису «Нова Хата» – видавничого органу жіночого кооперативу домашнього промислу «Українське народне мистецтво» (1922–1939 рр.). **Методологія дослідження** базується на застосуванні біографічного, історичного, хронологічного, ретроспективного методів та методу контент-аналізу, поєднання яких дозволило детально відтворити картину життя і творчості Елі Олесницької. **Наукова новизна** полягає в біографічній реконструкції постаті львівської модельєрки, педагогині кравецької справи, модної оглядачки та редактора тематичної шпальти й рубрики з технології пошиття жіночого одягу в часопису «Нова Хата». **Висновки.** Доведено, що львівська модельєрка 1930-х років Еля Олесницька є зачинателькою традиції проведення так званих «ревій моди» – показів моделей одягу українського виробництва. Також Елі Олесницькій належить першість у заснуванні й редагуванні упродовж 1935–1939 рр. «Форми для всіх» – україномовної шпальти з технології виготовлення жіночого одягу в часопису «Нова Хата».

Ключові слова: Еля Олесницька, Роман Олесницький, Яромир Олесницький, Стефанія Савицька, Львівський жіночий торгово-промисловий кооператив «Труд», Львівський жіночий кооператив домашнього промислу «Українське Народне Мистецтво», часопис «Нова Хата», покази мод, журналістика моди, мода міжвоєнного Львова.

Актуальність дослідження полягає в тому, що колоніальний радянський режим за роки свого існування упосліджував чимало галузей, що так чи інакше

стосуються українознавчих студій. Так склалося, що про визначних діячок, які творили в міжвоєнному часі на території Східної Галичини, відомо вкрай мало і кожен факт з їхньої біографії становить собою «цеглинку» великого минулого нашого народу, твореного, передовсім, жінками.

У цій статті ми застановимося на творчому внеску львівської модельєрки 1930-х років Елі Олесницької, чия постать свідчить про існування в Галичині індустрії моди європейського рівня. Ми вперше вводимо в науковий обіг прізвище цієї видатної діячки, що розвивала не лише моду, але й журналістику моди, стала символом львівського мануфактурного промислу з проектування моделей жіночого одягу.

Аналіз досліджень та публікацій. Наукових публікацій, присвячених життєпису Елі Олесницької, поки що нами не зафіксовано в академічному середовищі. Для виконання дослідження ми базуватимемося на первинних джерелах, зокрема періодичних виданнях міжвоєнної доби і повоєнного періоду, що містять дані про цю історичну персоналію (некрологи, інтерв'ю, огляди, мемуари тощо). До шерегу цих видань належать часописи, що зберігаються у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського («Нова Хата», «Діло», «Наше Життя», «Жіночий світ»), Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка («Нова Хата», «Жінка», «Діло»), в електронних архівах української періодики «LIBRARIA» («Діло», «Львівські вісті: щоденник для дистрикту Галичини») та газети української діаспори у США «Свобода».

Метою дослідження є встановлення фактів з біографії Елі Олесницької, аналіз її журналістського доробку та внеску в модний промисел Львова 1930-х років.

Виклад основного матеріалу. Повне ім'я Елі Олесницької – Емануїла Новак-Олесницька. За словами Осипи Заклинської, це була жінка, яку «в передвоєнних роках знали широкі круги українського жіноцтва в Галичині, цінили як спеціалістку в своєму фаху, шанували і любили як людину і взірцеву матір» [1].

Народилася вона в 1890 р. на Перемишлянщині, в інтелігентній родині Новаків. Про дитинство та юність Елі відомо небагато, лише те, що вона здобула фах учительки в Руському (українському) інституті для дівчат у Перемишлі, заснованому незадовго до її народження, у 1881 р., о. Левом Кордасевичем. До Першої світової війни цей інститут очолювала Марія Примівна [2, с. 290].

Відразу по завершенню студій Еля Новак вийшла заміж за Ізидора Олесницького – урядника дирекції залізниць у Станіславові (тепер м. Івано-Франківськ). Ізидор Олесницький був заможною впливовою персоною, тому новостворена сім'я жила в достатку і молодій дружині можна було присвятити себе виключно материнському покликанню. На світ у родині Олесницьких з'явилося двоє хлопчиків: Роман (24.07.1913 р.) та Яромир-Степан (27.12.1914 р.). Слід зазначити, що Еля Олесницька стала взірцевою матір'ю й виховувала синів у дусі патріотизму

та любові до Батьківщини [3]. Вочевидь, родина Олесницьких багато подорожувала, адже старший син народився в польському містечку Чорна, а молодший – у чеському місті Власім [4; 5; 6].

У Станіславові Еля Олесницька мешкала приблизно до 1930 р. Там її діти здобули середню освіту в державній гімназії, а сама Еля захопилася мистецтвом проектування одягу і по декількох роках приватного навчання відкрила своє ательє. Осипа Заклинська згадує, що модельєрка «як власниця робітні в Станіславові, а пізніше як управителька робітні «Труд» у Львові, мала завжди на увазі не шаблон, не масову продукцію, а індивідуальний підхід до кожної клієнтки й мистецьке виконання одягу» [1].

Сини підросли, і для них настав час здобувати вищу освіту, отож сім'я Олесницьких у 1931 р. переїхала до Львова. Старший син Роман вступив до Львівської політехніки, обравши фах інженера-електрика, молодший Яромир у 1932 р. почав студіювати лікарську справу у Львівському університеті на факультеті медицини [4; 5; 6].

Студентське життя обох хлопців було дуже насиченим. Роман брав активну участь у роботі товариства українських студентів Політехніки «Основа», працював у видавництві «Вогні», у проводі нелегального «Пласту», в організації молодіжних таборів «Рідної школи» тощо. Саме в цих роках він зустрів майбутню дружину Лідію Кос, доньку Осипа Коса та Лідії Копистянської [4].

Яромир, вихований, як і його старший брат, в українському патріотичному дусі, був членом куреня пластунів «Лісові чорти». Після заборони в 1930 р. польською владою української скаутської організації «Пласт», її члени й надалі діяли підпільно. Під виглядом літніх таборів «Пласт» щороку збирав у Карпатах сотні юнаків. Від 1936 р. до початку Другої світової війни Яромир Олесницький здійснював лікарську опіку в цих таборах [5; 6].

Саме львівський період у житті Елі Олесницької можна назвати «зірковим». 1930-ті стали для модельєрки найуспішнішими і в сімейному житті, і в кар'єрі. Працелюбна і вимоглива до себе, вона швидко адаптувалася до львівського ритму життя і в 1932 р. очолила майстерню кооперативу «Труд», так звану «робітну дамських суконь» з виготовлення легкого жіночого одягу [7].

Жіноча торговельно-промислова спілка «Труд» була заснована в 1901 р. за ініціативи «Клубу Русинок» у Львові [8]. Гермiна Шухевич (дів. Любoвич), мати Дарії Старосольської та бабуся Уляни Старосольської, очолювала на початку ХХ ст. «Клуб Русинок». Власне спільними зусиллями Гермiни Шухевич та Марії Білецької було створено «Труд» як «станіцію вишколу молодих кравецьких сил». Цю акцію підтримали тодішні кооперативні діячі Василь Нагірний і Аполлог Ничай, і за їхньої підтримки молодому кооперативу вдалося придбати у Львові кам'яницю на пл. Ринок, 39. Таким чином, маючи власне приміщення,

«Труд» активно розвивався і станом на 1932 р., коли Еля Олесницька стала його членкинею, кооператив володів, зокрема, такими активами: крамницею кравецького інвентарю та фурнітури; майстернею з пошиття жіночих білизняних виробів (так звана «моднярська майстерня»); майстернею з пошиття жіночого одягу («робітня дамських суконь», що її очолила Еля Олесницька); трилітньою фаховою школою для дівчат [9, с. 67].

Стефанія Савицька звертається до витоків ідеї про започаткування кооперативу, що повинен був створити для емансипованих жінок нові робочі місця: «“Труд” [...] в головному поставив своїм завданням взяти в свої руки торгівлю мануфактурою та приборами до шиття [...]. Тоді “Труд” заложив робітні білля і суконь, які мали бути фаховою школою для молодих дівчат, що масово йдуть заробляти на своє життя голкою, а також практичним верстатом праці» [10].

Герміна Шухевич очолювала «Труд» повних 24 роки, а опісля цю посаду в 1927 р. обійняла Олена Залізник-Охримович [9, с. 67]. Того ж таки року на черговому з'їзді Союз Українок ухвалив, «щоб Львівський “Труд” став центральною установою для всіх жіночих промислових кооператив, які, викликані потребами жіночого населення, заснувалися по всіх майже містах і місточках в краю» [11].

Власне цьому, раніше наміченому Союзом Українок, плану чітко слідувала Еля Олесницька, чия майстерня з виготовлення жіночого вбрання, «знана як першорядна фахова сила в ділянці кравецтва», поєднувала «симпатії щораз ширших кругів клієнтів» і в літній період надавала місце праці кільканадцятьом українським шевкиням [7].

Художній смак, неабиякі здібності до менеджменту і маркетингу моди сприяли тому, що моделі, виконані Елею Олесницькою відповідно до індивідуальних вимог кожної клієнтки, тривалий час залишалися модними і не втрачали своїх якісних характеристик, що, зрештою, робило їх значно дешевшими від моделей одягу конкурентних ательє [7].

Важливо підкреслити, що до приходу Елі Олесницької на роботу в «Труд» цей кооператив почав економічно занепадати. Справжнім «айсбергом», що ледь не «потопив» кооператив, були магазини готового одягу, яким надавали перевагу працюючі жінки середнього статку, нехтуючи послугами індивідуального пошиття у кравецьких майстернях. Стефанія Савицька, оглядачка модних тенденцій у «Новій Хаті», в 1932 р. писала так: «Пересічну конфекцію і білля пересічно одягнена публіка купує готову, користуючися продажем склепів» [10, с. 7].

Послугами кравецьких майстерень, за словами Стефанії Савицької, користувалася «хиба дуже вибаглива публіка, якій залежить на винятково індивідуальнім способі вбирання, ця публіка гордить стандартовим готовим одягом і вбирається в сальонах мод, платячи за свої великі вимоги високі ціни від зладжених моделей» [10, с. 7].

Другим «айсбергом» для «Труду» стали «цілком дешеві робітні суконь, в яких пересічно одягнені пані дають свою конфекцію до частинних поправок, перерібок, а там добирають дрібні дешеві одяги для домашнього вжитку» [10, с. 7].

Стефанія Савицька, аналізуючи економічний стан «Труду», пояснює, чому кооператив не може задовольнити смаків вибагливих клієнтів та знизити ціни, аби конкурувати із дешевими ательє: «Вибаглива публіка вимагає особливо індивідуального трактування [...]; видержувати знову конкуренцію з дешевими, покутними робітнями третьорядних кравчинь неможливо [...]. Робітня громадянської установи мусить дати робітницям відповідне приміщення, льокаль, світло, оплату, управу, суспільні чинитьби, що все разом здорожує кошти на цю мінімальну ріжницю, яка не дає якраз видержати конкуренції» [10, с. 8].

Тобто, з усього видно, що Елі Олесницькій випало очолити кооператив у його економічно важкі часи. Шанс виправити ситуацію та піднести кравецьку

майстерню «Труду» на високий рівень вона вміло використала. Про хист Елі Олесницької відгукується її соратниця, редакторка часописів «Нова Хата» і «Наше Життя» Лідія Бурачинська: «Здавалось би, життя її промине рівним ходом, як багатьох українських дружин і матерей. Та молода жінка була здібна й уперта, а часи були суворі. Вона сягає за ремеслом, удосконалюючись у кравецтві. Одною з перших інтелігенток вона поставила кравецьку робітню. Працюючи невпинно над собою, вона зуміла досягнути в ній небувалий рівень. Коли вже зрілим фахівцем вона стала на чолі робітні «Труду» у Львові, її смак, її стиль став відомий в українському Львові» [12].

Еля Олесницька. Фотопортрет.

Джерело: Нова Хата: двотижневий журнал для плекання домашньої культури. 1935. №7. С. 13.

Уже наступного 1933 р. у «Новій Хаті» читаємо про успіхи Елі Олесницької у кравецькому промислі: «Зараз, після того, як перебрала фаховий артистичний провід "Труду" п. Е. Олесницька, почав він у скорім, майже небувалім темпі, в наших відносинах, розвиватися. Наспіла така скількість замовлень, що повстала konieczність заангажувати більше число фахових сил-кравчинь, які мусли часами навіть ночами працювати, щоб виконати всі замовлення на час» [13].

Та не всі раділи відродженню «Труду». Конкуренти поширювали чутки, що ціни на послуги є дуже завищеними. Внаслідок цього у вересні 1933 р. відбувся відчутний спад замовлень на пошиття і ремонт одягу у кравецькій майстерні «Труду» під проводом Елі Олесницької. Для спростування деструктивних чуток у газеті «Діло» було опубліковано статтю «Сумна дійсність, а як воно могли би і повинно бути» (№ 342 за 27 грудня 1933 р.). У ній викладено принципи цінової політики, яких дотримувалась Еля Олесницька: низька ціна на складні моделі порівняно із конкурентними ательє; кількість примірок зменшено за рахунок якісних лекал; розстрочка на оплату замовлення для незаможних клієнтів; дистанційне замовлення і пошив моделі за каталогом. Докладно читаємо про це у статті: «"Труд" виконує всякі види робіт від найвибагливіших до найскромніших. Очевидно, що і ціни до них відповідно застосовані. "Труд" виконує якусь дрібну і скромнішу роботу чи зміну за ціну десять золотих, ба навіть і меншу, а за найскладніший фасон не жадає більше, як середньо дорога кравчиня» [13].

За першою освітою вчителька, Еля Олесницька змогла застосувати свої педагогічні навички, викладаючи конструювання і моделювання одягу у промисловій школі «Труду». У 1929 р. керівництву кооперативу вдалося отримати від держави дозвіл на відкриття трирічної промислової Жіночої ремісничої школи кооперативу «Труд». Навесні того ж таки 1929 р. з'явилося перше повідомлення про відкриття школи («бурси»), підписане Євгенією Макарушкою, Марією Мороз, Оленою Залізник та Іванною Левицькою. Спочатку моделювання одягу викладала модельєрка Стефанія Монцібович, Н. Василів навчала крою і шиття, Н. Цимбрило вела курс пошиття білизняних виробів («шиття білля»), а Марія Морачевська – курс ручних робіт [9, с. 70].

Стефанія Савицька в 1932 р. писала, що «фаховий вишкіл дівчат був найважливішим та найдоцільнішим завданням цієї інституції, і йому присвячувано найбільше уваги, старання та матеріяльних витрат» [10, с. 7].

Випускниця школи й авторка кравецького підручника Анна Літинська-Цьокан згадує про особливості навчання у фаховій школі «Труду»: «трирічні кравецькі курси "Труду" були поділені на фахове навчання, що його учениці здобували в самій школі, і доповнююче навчання, що його діставали в "Рідній Школі"» [9, с. 70].

Завершивши навчання, випускниці складали іспит у Промисловій Палаті (польс. «Izba Przemysłowo-Handlowa»). Вони приносили початі швейні проекти і там їх завершували. Цей іспит давав звання «челядниці» і змогу влаштуватися на роботу до ательє [9, с. 71].

У 1934 р. керівництво фахової школи постановило відкрити двомісячні курси для тих дівчат і жінок, що потребували лише спеціальних знань із пошиття одягу: «занялася управа школи організацією різних короткоречинцевих курсів, щоб дати змогу навчитись чогось практичного і тим, що не хочуть, чи не мають спромоги посвятитись цьому аж 3 роки часу» [7].

У рекламному оголошенні «Нової Хати» за вересень 1934 р. (ч. 9) читаємо про те, що «Жіноча Промислова Кооператива “Труд” у Львові, Ринок, ч. 39, уладжує двомісячні курси». Крій і шиття суконь викладала Еля Олесницька; крій і шиття білизняних виробів – Оля Возняк; «моднярству» (виготовленню капелюхів) навчала Міка Дрогомирецька; «ручному трикотарству» (виготовленню трикотажних виробів ручним способом) – Клавдія Кордуба [14].

Ще однією ділянкою, в якій Еля Олесницька досягла небаченого успіху, були «ревії моди», іншими словами, покази мод на кшталт тих, які щосезону відбувалися в Парижі та Відні. Осипа Заклинська згадує про ці імпрези такими словами: «Як управителька “Труду” започаткувала вона дуже успішно у Львові “Ревії Моди”, такі поширені в західній Європі й Америці» [1]. Лідія Бурачинська пише, що «Ревії моди, що їх переводив “Труд”, були товариською подією» [12].

Причиною, що послужила започаткуванню такої традиції, як показ мод, було сусідство кравецької майстерні, якою керувала Еля Олесницька, та редакції часопису «Нова Хата» під егідою Лідії Бурачинської. Обидві організації знаходилися в одному будинку, за адресою: Львів, пл. Ринок, 39. Майстерня «Труду» розташовувалася поверхом вище від редакції «Нової Хати». Це сусідство певною мірою зумовило плідну багаторічну співпрацю Елі Олесницької із журналом [9, с. 74].

«Нова Хата» була видавничим органом промислового кооперативу «Українське народне мистецтво», організованого в 1922 р. заходами Союзу Українок на базі його промислової секції [8]. Кооператив мав на меті «піддержку народного мистецтва, спеціального вишивництва та плекання домашньої культури» [15]. Станом на 1937 р. він володів 12-ма майстернями у Східній Галичині, в яких працювало понад 500 селянок, що вишивали для збуту полотняні вироби домашнього вжитку. Крім того, кооператив заснував жіночий товариський клуб, видавав часопис «Нова Хата» і влаштовував покази «народної ноші» (інсценізовані демонстрації реконструйованих львівськими етнографіями народних костюмів) [16].

Про співпрацю «Труду» та «Українського народного мистецтва» читаємо у споминах Ірини Пеленської, Наталії Пазуняк та Лідії Бурачинської: «Ще в одній

ділянці відзначилась кооператива "Труд" у тому часі. У 30-х рр. розвинулось замилювання до народнього орнаменту, що його стали застосовувати в українських помешканнях чи в міському вбранні. Це проявлялось у вечорах народньої ноші, де жіноцтво виводило народнє вбрання з усіх частин України. Услід за тим ішли покази вишиваної сукні та прибраного вишивками помешкання [...]. І так у творенні української моди, як це тоді звалось, вони працювали спільно. Кооператива "У.Н.М." роздобувала тканини, постачала взори і замовляла моделі в українських мисткинь. А в кооперативі "Труд" це шилося, примірялося, комбінувалося» [9, с. 74].

У «Новій Хаті» час від часу з'являлися репортажі про покази мод, влаштовані кравецькою майстернею «Труд» на чолі з Елею Олесницькою. Іванна Шмериковська-Прийма звітує про один із перших львівських заходів індустрії моди 1935 р., який проводила Еля Олесницька: «До дуже вдатних імпрез треба зарахувати "Ревію мод", що дала нагоду оглянути зразки моделей із робітні "Труд" [...]. Імпреза ця лишила по собі дуже миле вражіння. Елеґантно та з гумором грала ролю господині провідниці робітні "Труду" Еля Олесницька. Перед нашими очима пересунувся цілий ряд моделей, починаючи від принадних ранніх і домашніх одягів та скромних суконок до вибагливих вечірніх» [17].

Оглядачка підкреслює високу якість моделей Елі Олесницької, що нічим не поступалися виробам паризького будинку моди «Jean Patou»: «На деяких панях моделі виглядали, як від "Пату" з Парижа. Пані Еля пояснювала моделі, звертаючи увагу на їх крій та якість матеріалу. Я бачила, що великою гордістю пані Елі були плащі, яких крій був справді бездоганий» [17].

У газеті «Діло» за 13 січня 1937 р. віднаходимо анонс «ревії моди», що мала на меті благодійну акцію зі збору коштів для функціонування фахово-виробничої школи кооперативу «Труд»: «Між ремісничим доростом [молоддю. – Х. А.] стрічаємо чимраз більше інтелігентних одиниць, що, покінчивши середню школу, здобувають фахове знання. При кооперативі "Труд" існує фахова кравецька школа, де ходить кількадесять дівчат. На дохід цієї школи 25 ц. м. відбудеться в салі театру Ріжнородностей в 7 год. вечором ревія моди. Фаховою конферансієркою займеться п. Еля Олесницька, яка підготовляє цю імпрезу. На тому вечорі почуємо також спів і побачимо танки. Ближчі подробиці подамо в найближчих днях. Білети можна набути в кооп. "Труд" – Ринок, ч. 39. І пов.» [18].

Невідомий автор дуже влучно висловився про цю культурну подію: «Ревії мод – це імпрези, які притягують масово публіку, головню жіноцтво. І в нас відбуваються рік-річно такі імпрези, улаштовані кооперативою "Труд", яка показує нам наглядно поступ у ділянці жіночого кравецтва та у розвитку нашого смаку» [18].

Кожен показ мод, організований Елею Олесницькою, мав свою концертну програму, відповідно до якої в заході брали участь найвидатніші співачки і

танцюристки Львова. Меланія Нижанківська пише про один із таких вечорів: «Окрім представлених елегантними модельками прегарних суконь, плащів, костюмів та балих туалет, почули ми теж добірну програму: жіночий вокальний квартет “Богема” під проводом В. Балтаровича. Виступи Лесі Кривіцької, Стефи Стадниківної та Ірини Ярославич зробили імпрезу особливо цікавою» [19].

Оглядачка Нижанківська звертає увагу на важливий недолік, від якого потерпала вся міжвоєнна українська еліта, – брак питомих українських галузевих термінів, внаслідок чого доводилося калькувати польські та німецькі слова: «Пані Олесницька давала вичерпуючі пояснення при показі жіночих уборів, на жаль, в не дуже поправній українській мові. Слід би усталити фахово-кравецьку українську термінологію. Здається, що дещо вже зроблено в тому напрямку на сторінках “Нової Хати”. Але уміння пані Олесницької нав’язувати контакт з публікою дозволяло скоро забувати про недотягнення мови» [19].

Слід зазначити, що Еля Олесницька дуже відповідально готувала модні імпрези. Вона залучала до співпраці українських виробників взуття, хутра, трикотажу, капелюхів та аксесуарів. Таким чином, на подіум виходили моделі, спроектовані в художній системі «ансамбль», себто в довершеному образі: «Показані сукні були виконані з особливим смаком та елеганцією. Деякі виконані по оригінальним замислам пані Олесницької, яка ставиться з любов’ю до своєї праці. Одяги доповнювали граціозні капелюшки з фірми “Міка”, рукавички, шалики та панчохи з “Базару”, хутра та лиси з “Хрому”» [19].

Важливо згадати про ще один факт з біографії Елі Олесницької – її кар’єру журналістки. Ми вже попередньо зазначали, що майстерня модельєрки знаходилася в кам’яниці поверхом вище від редакції часопису «Нова Хата». Редакція «Нової Хати» в 1928–1935 рр. винаймала приміщення на першому поверсі за адресою: м. Львів, пл. Ринок, буд. 39. Таке вигідне сусідство спонукало голову редакториню журналу Лідію Бурачинську залучити Елю Олесницьку до роботи над рубрикою про тенденції моди. На шпальтах «Нової Хати» за квітень 1934 р. (ч. 4) залишилася згадка про початок цієї співпраці, спричинений несподіваною недугою постійної модної оглядачки часопису та нагальною потребою її замінити: «Наша модна референтка тепер занята. Весною та першоквітневими жартами. Нічого не подієш! На всіх приходить свій час. Із клопотів із модою, чи там модних клопотів визволила нас пані Еля. Пані Еля Олесницька відділена від редакції “Нової Хати” тільки одним поверхом, бо управляє робітнею “Труду”. Отже, нічого лекшого для нас, як тільки перебігти сходи й ми вже при самому джерелі моди» [20, с. 18]. З цієї публікації Лідії Бурачинської дізнаємося також про атмосферу кравецької майстерні, де працювала Еля Олесницька: «В новоумебльованому сальонику “Труду” чекають дві пані, в пробувальні [кімнаті для примірювання. – Х. А.] за параваном [ширмою. – Х. А.]

пробує третя. Але пані Еля, видно, до такого руху привикла. Її це не лякає:

– *Прийдіть сьогодні увечері, по всіх клієнтках, і ми побалакаємо.*

– *А може будете втомлені?*

– *А хоч би! Moda це моя пристрасть. Вона оживляє мене і при найбільшій втомі.*

О 7-мій увечері сідаю на модному лякерованому дзиглику, на якому так декоративно (але й невігідно) сидиться, і витягаю нотес [нотатника. – Х. А.]. Пані Еля напротив мене» [20, с. 18].

Завдяки успішному веденню кравецького бізнесу Еля Олесницька мала фінансову змогу відвідувати Віденські покази мод. Ці вояжі збагачували її професійно і культурно. Щоразу модельєрка привозила з-за кордону нові ідеї, які успішно втілювала у своїй львівській майстерні. Звісно, що її постійні клієнтки нетерпляче чекали на повернення модельєрки, аби почути новини про останні тенденції моди і помилуватися новими креаціями, інспірованими Віднем, що «виходили з-під голки» Елі Олесницької. Так, завдяки Лідії Бурачинській ми дізнаємося про робочий процес над колекцією одягу за мотивами віденських тенденцій: «У пробувальні “Труду” відбувається проба [кравецька примірка моделі одягу. – Х. А.]. За таємничим помаранчевим параваном схований той, а властиво та, що пробує. А збоку, під вікном, але так, щоб охоплювала цілість пробувальні, – сидить пані Еля. Ми чекаємо цьогобіч паравану. До нас долітають лише уривки речень. “Треба вище підопняти, а може посунути нижче, яка краска була б відповідна”... Там іде народження нового моделю. А ми трохи нудьгуємо. Дехто переглядає модні журнали, а дехто розказує, як провів вакації. Аж в одній хвилині електризує всіх слово, що паде з-за паравану... Віденська ревія моди! Так, пані Еля її бачила. Оту ревію моди, що влаштована виключно для фахівців» [21].

Відомо, що Еля Олесницька виступала на засіданнях Союзу Українок з лекціями про естетику та стиль в одязі. У «Новій Хаті» була опублікована її стаття за мотивами однієї із доповідей. З тексту публікації видно, що модельєрка майстерно володіла словом і була вельми обізнаною в мистецтвознавстві та історії моди: «Добрий, елегантний одяг – це, в першу чергу, завдання естетики. Гарна приємна краска, добрий крій дає естетичне вдовілля. А ми знаємо, що воно є одним із наймогутніших імпульсів у розвою людської культури. Ніцше сказав навіть, що естетика є оправданням існування цілого всесвіту (Народини Трагедії). Йому завдячує своє існування мистецтво. Мистецтво є виразом туги за кращим, сильнішим світом» [22].

У статті також викладено «золоті» правила Елі Олесницької щодо вмілого поєднання елементів одягу відповідно до обставин, віку й фінансової спроможності кожної жінки:

– *«З того виходить, що коли хто не в силі справити собі сукню передполудневу й вечірну, нехай справить собі першу і зможе нею користуватись із кращим успіхом»;*

- «Тут треба пам'ятати, що особи повні повинні раз на завсігди зріктися ярих красок, великих узорів, поперецних смуг. З красок ясных не вільно носити їм рожевавих відтінків, ні в сукнях, ні в панчохах»;
- «Часто рїшає невеличке посунення одної прикраси вижче, чи нижче, щоби підкреслити відповідно дану сільветку»;
- «Коли вибирати поміж добірним шиттям і матеріялом, мусимо зупинитися на першім [...]. Зле лежача сукня з доброго матерялу не буде довше носитися, як добре зроблена з дешевого [...]. А добрий і елегантний фасон навіть із дешевого матерялу завжди робитиме краще вражіння» [22].

У передвоєнних роках купівельна спроможність львів'ян значно знизилась, і, як наслідок, мода пристосувалася до нових економічних умов. Малярка Мирослава Ласовська-Крук у 1938 р. опублікувала в газеті «Українські Вісті» статтю «Пир серед чуми», де критично висловилася проти розкоші в жіночому вбранні. На противагу цьому, Еля Олесницька виступила 28 лютого 1938 р. на засіданні клубу «Нової Хати», захищаючи принципи моди: «[...] вбрання є складовою частиною нашого життя, що становить часто про успіх чи неуспіх якоїсь справи. Зокрема, в часі професійного заняття добрий вигляд жінки підносить її самопочуття та погоду духа. Окрім того, дорогий матеріал є завжди дешевий, бо дається більше разів переробити, фарбувати, перелицювати» [23].

У 1935 р. на черговому засіданні клубу часопису «Нова Хата» було прийнято рішення започаткувати рубрику «Перерібки», в якій Еля Олесницька відповідала б на запитання читачок щодо перешивання і перелицювання немодного вбрання на тогочасні тенденційні моделі: «Під час гутірки про моду кинено думку влаштувати модний poradник при «Новій Хаті». Думка прийнялася. До фахового проводу вдалося нам позискати п-ню Елю Олесницьку, управительку робітні «Труду» [...]. Перерібки, відсвіження, добір краски і матерялу, ось у чому можна порадитися в нас безплатно. Відповіді появлятимуться у відділі мод із відповідними рисунками» [24].

Новостворену рубрику Еля Олесницька редагувала з квітня 1935 р. (№ 11–12; 13–14; 17; 19; 20; 22, 23; 24) до травня 1936 р. (№ 1; 3; 5; 7–8; 10). З жовтня 1935 р. і до травня 1936 р. «Модний poradник» виходив під назвою «З нашого досвіду» [25; 26].

Вінцем редакторської і журналістської кар'єри Елі Олесницької стала постійна рубрика «Форми для всіх», що виходила в часопису «Нова Хата» з листопада 1936 р. до серпня 1939 р. [27; 28]. За цей період світ побачили 75 випусків рубрики. «Форми для всіх» – це технологічний опис монтажу деталей моделі жіночого одягу, лекала якої можна було замовити поштою в редакції часопису: «[...] подаємо опис двох цікавих моделів. В поясненнях розібрані вони на складові частини, поданий спосіб прикроювання та порядок, як опрацьовувати й примірю-

вати їх. Все з'ясоване по порядку з точними рисунками й вимірами. Вистачить тільки замовити крій, надіславши належність чеком». Зараз можемо стверджувати, що така рубрика була вперше запропонована Елею Олесницькою на теренах усієї міжвоєнної України. Подібного роду технологічні описи в 1930-х публікувалися лише в іноземних журналах для фахових кравців: «Simplicity Pattern», «McCall Printed Pattern», «Butterick», «Advance», «Vogue Patterns» та ін. Нині технологічні описи на конкретну модель одягу є незмінною частиною таких журналів, як «Burda», «Patrones» та ін. [29, с. 10].

З приводу започаткування рубрики «Форми для всіх» Еля Олесницька опублікувала редакційну статтю з коментарями. Модельєрка пояснює, що ідея рубрики виникла на підґрунті відсутності україномовних матеріалів із швейної справи для пересічних жінок без кравецької освіти: «Нефахові шевкині помагають собі в такому випадку готовою формою. Такі форми продукують заграничні фірми в великій кількості і різноманітності. Вони придумані звичайно на три величини жіночої постаті. Однак такі форми доволі дорогі (2–3 зл.). Зладжені в чужій мові, не завжди дають нам змогу легко орієнтуватися в способі шиття. Хочемо зарадити цьому. Вводимо кравецьку сторінку з українськими описами й формами. При всій докладності й точності вимірів і величин, виконаних на зразок чужомовних форм, ціна такої форми, разом із пересилкою, виноситиме 1,15 зл.» [29, с. 10].

Рубрика мала на меті допомогти кожній господині пошити в домашніх умовах нескладні в конструктивному і технологічному плані моделі легкого одягу та білизни: «Здавалось би, що кравецтво така трудна справа, що “невчепний” людині не слід братися за таке діло. А прецінь трапляються річи, що їх не виплачується давати комусь шити, і всі ми пробували коли-небудь у житті самі щось змайструвати. Якусь блузку, дитячу суконку, фартушок [...]. Треба зясувати собі труднощі, які має шиття для нефахової людини і в чому вони полягають. Передовсім крій. Це перша й конечна передумова добре пошитого фасону. Крій добре допасований до постаті не завжди вміють викроїти і фахові кравчині [...]. Нефахові шевкині помагають собі в такому випадку готовою формою [кравецькими лекалами моделі одягу. – Х. А.]» [29, с. 10].

Слід зауважити, що читачки «Нової Хати» були в захопленні від нової тематичної шпальти, яка допомагала кожній господині заощадити на послугах ательє сімейний бюджет. Ось лист передплатниці часопису Тіни, що висловила подяку редакції за корисну рубрику «Форми для всіх»: «Хвальна Редакціє! Зараз по прочитанні останнього числа “Нової хати” спішу висказати своє вдовolenня із нової “кравецької сторінки” в журналі. Вже віддавна мріяла я про таку, однак не хотіла накидати Хвальній Редакції свої думки. Думаю, що багато передплатниць “Нової Хати” прийме цю нову сторінку з вдовolenням» [30].

Зважаючи на те, що на території Наддніпрянської України в період від 1900 до 1939 рр. виходили друком лише два українських жіночих журнали – «Комунарка України» (1920–1934, м. Харків) та «Селянка України» (1924–1941, м. Харків–Київ), що були присвячені здебільшого ідеологічним питанням соціального життя жіноцтва УРСР [31; 32], значення часопису «Нова Хата» і публікаційної діяльності Елі Олесницької на його шпальтах не можна переоцінити. Творчий доробок модельєрки є національним надбанням, що гідно репрезентує українську історію журналістики моди на світовій арені поруч із західноєвропейськими державами.

Після приходу більшовиків до Львова у вересні 1939 р. життя Елі Олесницької змінилося. Друга світова війна внесла свої правила, до яких потрібно було пристосуватися. Старший син Роман у часі війни викладав фізику у Львівському ветеринарному інституті, пізніше працював інженером, а потім і директором «Львівської Електромережі». Роман Олесницький виконував функції керівника Відділу молоді Українського центрального комітету (УЦК), а ближче до кінця війни служив старшиною в Українській Національній Армії (УНА) [4].

Молодший син Яромир у 1939 р. саме завершив навчання на медичному факультеті Львівського університету. Щоб уникнути переслідувань радянської влади, на деякий час поїхав до Кракова, де працював лікарем. Повернувшись у 1941 р. до Львова, працював асистентом хірургічного відділу Львівської клініки. Улітку 1942 р. одружився з Марією Вальницькою, а у травні 1943 р. зголосився добровольцем до дивізії «Галичина», що вела боротьбу проти більшовицьких окупантів [5; 6].

Донька Яромира й онука Елі Олесницької Ксенія з'явилася на світ, коли її батько служив у дивізії. У 1944 р. Яромир проходив підвищення кваліфікації військового хірурга у Відні. Повернувшись до військової частини, поїхав на фронт у ранзі поручника та воював проти Червоної Армії. В одному з боїв під Бродами його поранило в коліно. Тоді Яромир приймає рішення перейти до лав Української Повстанської Армії (УПА) під псевдонімом «Ярий». Як кваліфікований лікар, він організовує повстанську медичну службу на Бережанщині, лікує повстанців, навчає медсестер для УПА, у вільний час лікує й місцеве населення [5; 6; 33].

Після відходу більшовиків та окупації Львова нацистами в серпні 1942 р. Еля Олесницька стала завідувати театральною майстернею Українського оперного театру (нині Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької). Лідія Бурачинська згадує, що з-під рук Елі Олесницької «виходили мистецькі креації костюмів – історичні, народні, стилізовані» [12]. Як приклад, вона наводить знамениту постановку з Вірою Левицькою в головній ролі: «Згадати хоч би строї Донни Анни в “Кам'янім Господарі”, що надавали постаті Віри Левицької величного чару. Українські артистки зав-

дячують їй багато порад та вказівок у цій ділянці. Щойно в цій роботі виявила вона свій дійсний талант» [12].

Олена Гординська також відгукується про новий етап у житті модельєрки: «У воєнних роках, коли після відходу большевиків український оперний театр у Львові станув на вершині свого розвитку, п. Олесницька стала управителькою мистецької робітні для театрального одягу. Її мистецький смак і помисловість у композиціях одягу, напевно, причинилися до блискучого успіху багатьох незабутніх вистав» [3].

Софія Наумович пише, що за часів німецької окупації театральне мистецтво Львова завдяки праці Елі Олесницької пережило другий ренесанс: «Діставшись на велику сцену, з чудовими декораціями Радиша, зі строями, які стилізувала з колишньої Гардероби польського театру майстриня “Труду” Еля Олесницька, українські актори досягли вершка мистецької досконалости, а кількість глядачів переростала найсміливіші мрії» [34, с. 1257].

Художниця Марія Кромпець-Морачевська написала рецензію на одну з вистав, що презентувалися на сцені Львівського оперного театру в січні 1943 р.: «Милою несподіванкою було для мене, коли я побачила одну з останніх вистав Львівського Оперного Театру» [35]. У рецензії вона рефлексує про роботу театральних костюмерів та художників, зокрема згадує про Елю Олесницьку: «Зайдім сьогодні до менше знаної робітні жіночого театрального одягу, якої керівником є Еля Олесницька. Треба бачити, з яким пієтизмом відноситься вона до кожної речі, яка твориться у робітні, як переживає кожну нову виставу, як прекрасно різьбить-моделює сукні на живих моделях. Може часом і дещо змучить модель така проба, але це все мистецтва ради, зате пізніше чарують у своїх сукнях-креаціях, як Стадниківна у ролі Беллі, та Кальченко у ролі княжни. П. Е. Олесницька – це мистець, що незвичайно тонко відчуває всі нюанси театрального костюму» [36].

На жаль, не довго довелося знаній модельєрці служити театральному мистецтву. У липні 1944 р. радянська влада тріумфально повернулася до Львова, а вже 3 березня 1945 р. загинув у боротьбі за Українську самостійну Державу Яромир Олесницький. Поховали його на цвинтарі села Поручин Бережанського р-ну Тернопільської обл. [5; 6]. Після смерті сина Еля Олесницька більше не мала мотивації залишатися в окупованому більшовиками Львові. Було зрозуміло, що потрібно емігрувати. Так вона опинилася в таборі переміщених осіб міста Інгольштадт (англ. Ingolstadt Displaced Persons Camp), на території Західної Німеччини. Є підстави припускати, що Еля Олесницька перебувала там разом зі старшим сином Романом.

Олена Гординська згадує, що навіть у таборі Інгольштадту Еля Олесницька не полишала своєї улюбленої справи, вишколювала молодих фахівців

кравецького ремесла: «При кінці війни [...] подалася до Німеччини, де пережила кілька років емігрантського скитання, але й тут не марнувала часу, а як спеціалістка намагалась передати своє знання молодшим. Перебуваючи в Інгольштадті, [...] вела кравецьку школу, яку закінчило понад півсотні наших дівчат. Не одна з них, виїхавши потому в світ, мала завдяки Неї високі кваліфікації для праці» [3].

У 1948 р. Еля Олесницька разом із сином емігрують до далекої Австралії, в мегаполіс Аделаїда. Там син Роман улаштовується на роботу позаштатним викладачем Аделаїдського університету, де працює упродовж 1955–1970 рр. Він зробив значний внесок у розбудову української діаспори в Австралії: очолював Аделаїдський осередок Наукового товариства ім. Шевченка, заснований у лютому 1965 р.; заснував «Пласт» і був активним членом його крайових і станичних проводів, а також крайових і штатних управ; організував збір пожертв на Енциклопедію Українознавства, Український вільний університет і Комісію допомоги українському студентству. Разом із дружиною Лідією Кос вони виростили п'ятьох синів, давши їм гарну освіту [4]. Саме в домі старшого сина Романа 60-річна Еля Олесницька спочила в кінці травня 1950 р. [3]. Завжди спокійна, привітно усміхнена і висококультурна, як згадують сучасники, Еля Олесницька була однією із взірцевих громадянок українського Львова, активним членом багатьох громадянських установ, яка завжди поспішала з жертвами на всякі потреби [3].

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що біографічні відомості про Елю Олесницьку вперше залучаються до наукового обігу. З'ясовано обставини, що спонукали її розпочати кар'єру модельєра в кооперативі «Труд» та оглядача модних тенденцій і редактора кравецької шпальти у львівському міжвоєнному часопису «Нова Хата». Висвітлено факти, що свідчать про чи не головну роль Елі Олесницької в розвитку української журналістики моди 1930-х років.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що Еля (Емануїла) Олесницька-Новак піднесла моделювання одягу та журналістику моди міжвоєнного Львова 1930-х років на новий «європейський» рівень. Отож у творчому доробку Елі Олесницької можна виокремити такі віхи:

- заснування й управління кравецькою майстернею у Станіславові (приблизно 1921–1931 рр.);
- реорганізацію та управління кравецькою майстернею львівського кооперативу «Труд» (1932–1939 рр.);
- викладання моделювання та проектування одягу у фаховій 3-річній школі та на 2-місячних кравецьких курсах кооперативу «Труд» (1932–1939 рр.);
- запровадження в Галичині традиції проведення показів модного жіночого одягу за прикладом іноземних будинків моди, із залученням українських виробників хутряних виробів, взуття, головних уборів і аксесуарів (1935–1939 рр.);

- публікаційну діяльність на шпальтах часопису «Нова Хата» як консультанта з питань стилю і моди, оглядача модних тенденцій (1934–1939 рр.);
- редагування тематичної рубрики «Модний поради́ник», де модельєрка публікувала інструкції щодо перешивання та модернізування жіночого одягу (з квітня 1935 до травня 1936 рр.);
- заснування і редагування в часопису «Нова Хата» першої в міжвоєнній Україні, в Галичині зокрема, україномовної тематичної шпальти «Форми для всіх» з інструкціями щодо технології виготовлення жіночого одягу на кшталт тих, які публікувалися в тогочасних зарубіжних журналах «Simplicity Pattern», «McCall Printed Pattern», «Butterick», «Advance», «Vogue Patterns» (з листопада 1936 до серпня 1939 рр.);
- завідування театральною майстернею, проектування і пошиття костюмів для постановок Львівського оперного театру (приблизно 1942–1945 рр.);
- викладання основ крою і шиття для молоді в таборі переміщених осіб міста Інгольштадт (англ. Ingolstadt Displaced Persons Camp), на території Західної Німеччини (приблизно 1945–1948 рр.).

Список використаних джерел

1. Заклинська О. Посмертна згадка: Еля Олесницька // Жіночий світ = Woman's world. Вінніпег : Організація Українок Канади ім. О. Басараб. 1950. № 11. С. 23.
2. Перемишль і перемиська земля протягом віків : зб. наук. праць і матеріалів Міжнар. наук. конф., організованої Наук. товариством ім. Т. Шевченка в Польщі, 24–25 червня 1994 р., Перемишль / Наукове товариство ім. Т. Шевченка в Польщі. Видавнича рада в Перемишлі ; ред. С. Заброварний. Перемишль; Львів, 1996. 368 с. URL: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/9937/file.pdf> (дата звернення: 13.01.2021).
3. Гординська О. Пам'яті визначної громадянки: кілька слів на свіжу могилу Елі Олесницької // Свобода: український щоденник = Svoboda: ukrainian daily. Джерсі-сіті, Нью-Йорк, 1950. 28 червня. № 148. С.5. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewi4n9eSgZnuAhXimlsKHQniCO8QFjAlegQlBhAC&url=http%3A%2F%2Fwww.svoboda-news.com%2Farxiv%2Fpdf%2F1950%2FSvoboda-1950-148.pdf&usq=AOvVaw3Rold08swrSFeKbFDBuqMr> (дата звернення: 13.01.2021).
4. Австралія: інж. Олесницький Роман // Вісті із Сарселю: неперіодичний бюлетень Акції–С. 1988. № 31–32 (Вересень). С. 17. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/8882/file.pdf> (дата звернення: 29.01.2021).
5. Сотник д-р Яромир Олесницький // Бюлетень крайової управи 1 УД УНА в Австралії. 1996. № 6 (Жовтень). С. 35. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/7328/file.pdf> (дата звернення: 29.01.2021).

6. Будар Т. У пам'ять про «Ярого» // Шлях перемоги: всеукраїнський тижневик. 2007. 1 серпня. № 31 (2772). С. 5. URL: <http://ukrnationalism.com/way-of-victory/2000-2009-roky/2007-rik.html> (дата звернення: 29.01.2021).

7. 3 життя наших установ: загальні збори кооперативи «Труд» у Львові // Діло. Львів: Видавнича Спілка «Діло», 1934. 5 квітня. № 89. С. 4. URL: https://libraria.ua/static/big_images/Dilo/19340405_089/MASTER/00004.jpg (дата звернення: 29.01.2021).

8. Природна диференціяція // Жінка: двотижневик. Львів: Союз Українок, 1937. 15 лютого. № 4. С. 1.

9. Олена Залізник: монографія / ред. рада: Ірина Пеленська, Наталія Пазуняк, Лідія Бурачинська; Світова Федерація Українських Жіночих Організацій. Торонто: Новий Шлях, 1987. 183 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/21207/file.pdf> (дата звернення: 06.12.2020).

10. Савицька С. На маргінесі загальних зборів двох жіночих промислових кооператив у Львові // Нова Хата: двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів: Укр. Народ. Мистецтво. 1932. № 6 (Червень). С. 6–8.

11. 3 приводу з'їзду «Трудів» // Нова Хата: двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів: Укр. Народ. Мистецтво. 1927. № 12 (Грудень). С. 6.

12. Бурачинська Л. Ті, що відійшли: Еля Олесницька // Наше Життя = Our Life. Нью-Йорк: Союз Українок Америки. 1950. № 9. С. 5. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiY8ei5_ZjuAhVEs4sKHTQuBUkQFjACegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Funwla.org%2Fmedia%2Fmagazine%2Four-life%2F195x%2F1950-09-september-magazine-Our-Life.pdf&usq=AOvVaw17vvMOt9M3QettpaiG5kO6 (дата звернення: 13.01.2021).

13. Д.В.Д. Сумна дійсність, а як воно могли би і повинно бути // Діло. Львів: Видавнича Спілка «Діло». 1933. 27 грудня. № 342 (13.541) С. 8. URL: <https://libraria.ua/numbers/192/19853/?PageNumber=8&ArticleId=738592&Search=%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%B5%D0%BB%D1%8F> (дата звернення: 13.01.2021).

14. Жіноча Промислова Кооператива «Труд» // Нова Хата: двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів: Укр. Народ. Мистецтво. 1934. № 9 (Вересень). С. 16.

15. Учасниця. Перший з'їзд жіночих кооператив // Нова Хата: двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів: Укр. Народ. Мистецтво. 1928. № 1 (Січень). С. 4.

16. Загальні збори кооперативи «Народне Мистецтво» // Діло. Львів: Видавнича Спілка «Діло», 1937. 4 квітня. № 74. С. 5. URL: https://libraria.ua/static/big_images/Dilo/19370404_074/MASTER/00005.jpg (дата звернення: 13.01.2021).

17. Шмериковська-Прийма І. Ревія мод // Жінка: двотижневик. Львів: Союз Українок. 1935. 1 січня. № 1. С. 8.

18. Новинки: нова ревія моди // Діло. Львів: Видавнича Спілка «Діло», 1937. 13 січня. № 7 (14.550). С. 7. URL: <https://libraria.ua/numbers/192/20905/?PageNumber=7>

&ArticleId=776838&Search=%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80 (дата звернення: 13.01.2021).

19. Нижанківська М. Показ жіночих одягів // Жінка : двотижневик. Львів : Союз Українок. 1938. 15 лютого. № 4. С. 8.

20. Бурачинська Л. Весняні настрої // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1934. № 4 (Квітень). С. 18–19.

21. Бурачинська Л. У трьох словах ... // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1938. № 19 (Жовтень). С. 13.

22. Олесницька Е. Про естетику одягу: із гутірки на повищу тему в Союзі Українок дня 8 травня ц.р. // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1934. № 6 (Червень). С. 6.

23. Бурачинська Л. З клюбового життя // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1938. № 6 (Березень). С. 21.

24. Олесницька Е. Весняні клопоти: з модної гутірки в нашому клубі дня 8 березня ц.р. // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1935. № 10 (Квітень). С. 12–13.

25. Олесницька Е. Модний порадник // Нова Хата: двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1935. № 11–12 (Червень). С. 20.

26. Олесницька Е. Модний порадник // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1936. № 10 (Травень). С. 9.

27. Олесницька Е. Форми для всіх: сорочка до народного строю // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1936. № 22 (Листопад). С. 10.

28. Олесницька Е. Форми для всіх: господарський фартушок // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1939. № 15–16 (Серпень). С. 18.

29. Олесницька Е. Форми для всіх: чи вмієте кравцювати! // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1936. № 19 (Жовтень). С. 10–11.

30. Тіна. 3 листів до Редакції // Нова Хата : двотижневий журн. для плекання домашньої культури. Львів : Укр. Народ. Мистецтво, 1936. № 21 (Листопад). С. 10.

31. Поліщук В. Преса на Україні сьогодні // За самостійність: орган Організації Українських Націоналістів. 1948. № 3–4 (Березень–Квітень). С. 21–23.

32. Сушкова О. Періодичні видання для жінок в Україні: динаміка розвитку та концептуальні особливості : автореф. дис. канд. філол. наук // Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2005. 17 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14035324.pdf> (дата звернення: 28.01.2021).

33. Ухач В. Українські лікарі в національно-визвольних змаганнях 40–50 рр.: до питання діяльності організаторів мережі вишкочів підпільного Українського Червоного Хреста в УПА // Медична освіта : наук.-практ. журн. 2002. № 1. С. 55–56.

34. Наумович С. Останні роки Львова : повість-хроніка // Визвольний шлях : сусп.-політ. і наук.-літ. місячник = Liberation path: Ukrainian Political, Social, Scientific & Literary Magazine. Лондон: Українська видавнича спілка = London: Ukrainian Publishers Ltd. 1986. №10 (Жовтень). С. 1252-1260. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17921/file.pdf> (дата звернення: 01.02.2021).

35. Морачевська М. Рефлексії на тему однієї театральної вистави // Львівські вісті : щоденник для дистрикту Галичини. 1943. 14–15 січня. № 7 (427). С. 2. URL: https://libraria.ua/static/big_images/Lvivski%20visti%201941-1944/19430114_007/MASTER/00002.jpg (дата звернення: 13.01.2021).

36. Морачевська М. Рефлексії на тему однієї театральної вистави: докінчення // Львівські вісті : щоденник для дистрикту Галичини. 1943. 16 січня. № 8 (428). С. 2. URL: <https://libraria.ua/numbers/175/15194/?PageNumber=2&ArticleId=618309&Search=%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80> (дата звернення: 13.01.2021).

Khrystyna Astaptseva,

Junior Researcher

of Information and Communication Technologies Department

of Institute of Information Technologies,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

ORCID: 0000-0003-1578-5747

e-mail: astaptseva@nbuv.gov.ua

Interwar Lviv fashion designer, fashion editor and columnist Elia Olesnytska: materials for biography

The goal of the work. The article examines the journalistic and editorial heritage of the Lviv fashion designer Elia Olesnytska in the 1930s. For the first time, unknown facts about her pedagogical, design and journalistic activity, found in magazines from the fonds of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine and V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, are involved in scientific circulation. In article we also present a little-known biographical facts about the sons of Elia Olesnytska – Roman and Yaromyr Olesnytski. Considerable attention is devoted to the history of the founding and the peculiarities of the functioning of the Lviv Women’s Trade and Industrial Cooperative “Trud” [The Work] (1901–1939), the sewing workshop, which was headed by Elia Olesnytska. The milestones of Elia Olesnytska’s cooperation with the editorial board of the “Nova Khata” [The New Home] magazine, the publishing organ of the Ukrainian People’s Art women’s cooperative, are revealed (1922–1939). **The research methodology** is based on the application of methods of biographical, historical, chronological, retrospective and content analysis, the combination of which allowed to reproduce in detail the picture of life and work of Elia Olesnytska. **The scientific novelty** is reflected in the reconstruction of the

Elia Olesnytska life story, a Lviv fashion designer, sewing teacher, fashion designer and editor of the thematic columns on the technology of women's apparel sewing in a "Nova Khata" magazine. **Conclusions.** It is proved that the Lviv fashion designer Elia Olesnytska is the inventor of the tradition of fashion reviews holding – Ukrainian fashion shows of domestic garment production in the 1930s. Elia Olesnytska also holds the first place in founding and editing «Patterns for all» – the Ukrainian-language column on the technology of making women's clothing in the magazine "Nova Khata" in the 1935–1939s.

Key words: Elia Olesnytska, Roman Olesnytskyi, Yaromyr Olesnytskyi, Stefaniya Savytska Lviv Women's Trade and Industrial Cooperative "Trud" [The Work], Lviv Women's Cooperative of Home Crafts "Ukrainske Narodne Mystetstvo" [Ukrainian People's Art] magazine "Nova Khata" [The New Home], Fashion Show, Fashion Journalism, Inter-war Lviv Fashion.

*Стаття підготовлена 30 січня 2021 року;
подана до друку 03 лютого 2021 року.*